

Instytut Pamięci Narodowej

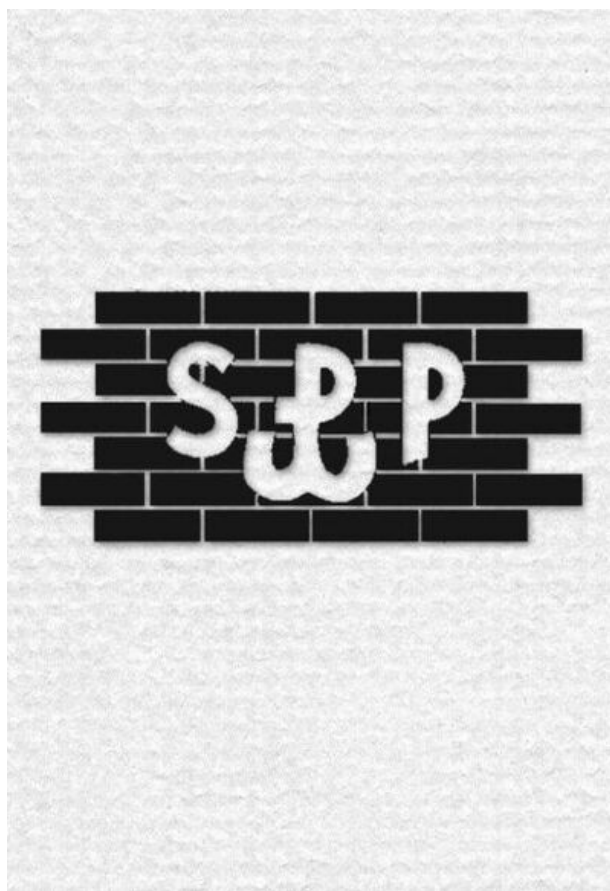
<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/179121,19-lutego-1947-r-w-Londynie-powolano-Studium-Polski-Podziemnej.html>
25.04.2024, 00:10

19 lutego 1947 r. w Londynie powołano Studium Polski Podziemnej

Data publikacji 17.02.2023

Studium Polski Podziemnej w Londynie powołali do życia byli żołnierze Armii Krajowej, którzy po zakończeniu wojny nie mogli powrócić do Kraju. SPP to jedna z najbardziej zasłużonych polskich instytucji na Uchodźstwie powstałych w wyniku II wojny światowej. Powstała w 1947 r. i od następnego roku do dnia dzisiejszego mieści się w domu przy Leopold Road 11. Zasoby archiwalne SPP stanowią podstawę dla badań nad Polskim Państwem Podziemnym w latach II wojny światowej.

Jedną z najbardziej zasłużonych instytucji na Zachodzie formalnie powołano do życia 19 lutego 1947 r. **Wśród założycieli SPP znajdowali się czołowi żołnierze Polskiego Państwa Podziemnego jak chociażby: gen. Tadeusz Bór-Komorowski, gen. Tadeusz Pełczyński, płk Kazimierz Iranek-Osmecki, gen. Antoni Chruściel, kpt. Jan Nowak-Jeziorański, kpt. Andrzej Pomian, czy też kpt. Tadeusz Żenczykowski-Zawadzki.** Głównym założeniem nowopowstałej instytucji miało być gromadzenie materiałów dotyczących Polskiego Państwa Podziemnego. Podkreślono konieczność prowadzenia działalności edukacyjnej oraz walki z kłamstwami propagandy komunistycznej wobec działalności Armii Krajowej poprzez prowadzenie własnej akcji wydawniczej.

Logo Studium Polski Podziemnej

Początkowa siedziba SPP mieściła się przy 32 Gledstones Road w dzielnicy Barons Court. Następną zlokalizowano w budynku przy 167

Westbourne Grove w dzielnicy Nothing Hill Gate. Warto wspomnieć, że mieściły się tam również siedziby Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja” (PRW „NiD”), „Trybuny” oraz Zarządu Głównego Koła byłych żołnierzy Armii Krajowej. **W sierpniu 1948 r. za kwotę 4975 funtów zakupiono dom przy ulicy 11 Leopold Road w pobliżu stacji Ealing Common. Budynek pozostaje siedzibą SPP do dnia dzisiejszego.**

Opiekę nad nim sprawowali kolejno: mjr Tadeusz Klimowski, kpr. Jerzy Hołownia, Wanda i gen. Tadeusz Pełczyńscy, ppłk Jerzy Fryzendorf, Zofia i Krzysztof Dobrowolscy oraz Antonina i kpt. Piotr Kalinowscy. Do 1988 r. część domu wynajmowano, dzięki czemu instytucja otrzymywała z tego tytułu fundusze.

Od 1948 r. do SPP zaczęły spływać archiwalia. **Trzon zbiorów stanowiły dwa zespoły: Oddziału Sztabu Naczelnego Wodza i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.** W 1949 r. przejęto akta Głównej Komisji Weryfikacyjnej AK. Dokumentację dotyczącą działalności kolejnych komisji ostatecznie przekazano w latach 90. XX wieku. W związku z sytuacją międzynarodową, w latach 50. XX wieku przeprowadzono częściową ewakuację zbiorów SPP z Londynu do Szkocji do Gasku. Akta wróciły do stolicy Albionu dopiero w latach 70. XX wieku. W zbiorach SPP znajdują się również relacje żołnierzy Polskiego Państwa Podziemnego, broszury, afisze oraz prasa konspiracyjna, bogata kolekcja fotografii, a także 63 kolekcje rzeczowe oraz osobowe.

Szczególnie ciężkim okresem dla Studium Polski Podziemnej był okres komunizmu. **Propaganda komunistyczna w zniekształconym i w fałszywym świetle ukazywała historię Polskiego Państwa Podziemnego.** Przeciwno działaczom Studium Polski Podziemnej prowadzono kampanię nienawiści i oszczerstw w której dyskredytowano ich zasługi w okresie okupacji niemieckiej. 26 września 1946 r. Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej pozbawił jednego z założycieli Studium – gen. Chruściela obywatelstwa polskiego i stopnia generała.

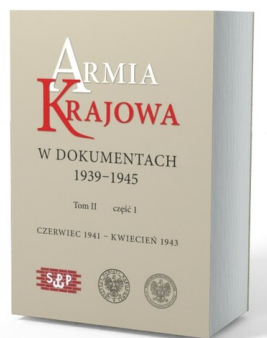
Andrzej Czechowicz zaś kolejnego założyciela SPP – kpt. Żencykowskiego-Zawadzkiego – przedstawił jako „Goebbelsa obozu sanacyjnego, agenta i kolaboranta”. Pomimo fałszywych oskarżeń SPP kontynuowało swoją działalność.

Jednym z założeń statusowych SPP jest również prowadzenie wspomnianej wcześniej działalności wydawniczej. **Nie sposób nie wspomnieć o monumentalnym**

wydawnictwie „Armia Krajowa w dokumentach 1939-1945”, którego pierwszy tom ukazał się w 1970 r. Stało się ono podstawowym źródłem wiadomości dla badaczy Polskiego Państwa Podziemnego. Łącznie w latach 1970-89 w ramach zbioru „Armia Krajowa w dokumentach 1939-1945” opublikowano sześć tomów.

Wart podkreślenia jest fakt wieloletniej współpracy Instytutu Pamięci Narodowej ze Studium Polski Podziemnej. Umowę o współpracy pomiędzy instytucjami zawarto 30 stycznia 2008 r. w Londynie. Zakłada m.in. opracowywanie materiałów archiwalnych z zasobu SPP oraz reedycję serii wydawniczej „Armia Krajowa w dokumentach 1939-1945”. Umowa reguluje również współpracę w zakresie dokumentacji oraz badań naukowych. Strony zobowiązały się także do opracowywania zespołów, zbiorów i kolekcji archiwalnych, będących w posiadaniu Studium Polski Podziemnej, oraz edycji źródeł znajdujących się w obu Instytucjach w formie serii wydawniczych. Instytut Pamięci Narodowej wspiera też wydawanie corocznego „Biuletynu Informacyjnego Studium Polski Podziemnej”.

W 2015 r. Instytut Pamięci Narodowej we współpracy z Studium Polski Podziemnej – Instytut Polski i Muzeum gen. Sikorskiego w Londynie, wydał reedycję monumentalnej książki pt. „Armia Krajowa w dokumentach 1939-1945, t. I, cz. 1. Wrzesień 1939 – czerwiec 1941”, wydanie II (poprawione i uzupełnione). Opublikowane w t. I dokumenty przedstawiają w miarę pełny obraz organizacji i działalności Związku Walki Zbrojnej w latach 1939-1941, do wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej. W 2019 r. ukazał się t. II. Kolejne tomy będą ukazywały się sukcesywnie jako wspólne przedsięwzięcie Studium Polski Podziemnej w Londynie oraz Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie. [Niniejszy tytuł dostępny jest stacjonarnie oraz online pod poniższym linkiem.](#)

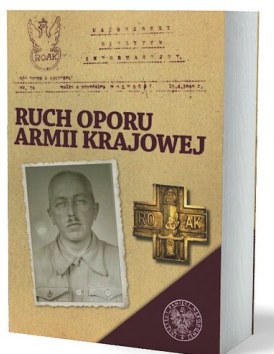

W 2018 r. IPN wydał książkę pt. „Ludwik Muzyczka ps. Benedykt (1900-1977). Materiały historyczne do dziejów Komendy Głównej Armii Krajowej” autorstwa Stanisława Salmonowicza. Ludwik Muzyczka był jednym z najmłodszych legionistów, walczył podczas wojny 1918-1921 i II wojny światowej. W okresie dwudziestolecia był działaczem młodzieżowym, lewicowym, piłsudczykiem, urzędnikiem, członkiem Związku Strzeleckiego.

Podczas II wojny światowej odegrał dużą rolę w tworzeniu Państwa Podziemnego, szczególnie na obszarach: organizacyjnym, politycznym i społecznym. Prezentowana publikacja jest szerszym ujęciem biografii Muzyczki, koncentruje się zwłaszcza na okresie od 1939 r. Autor wykorzystał w niej notatki z rozmów z Muzyczką, rozmowy zapamiętane, dokumenty prywatnych archiwaliów oraz akta IPN, opracował też kilka szczegółowych szkiców. [Niniejszy tytuł dostępny jest stacjonarnie oraz online pod poniższym linkiem.](#)

W 2021 r. IPN wydał książkę pt. „Ruch Oporu Armii Krajowej” pod red. Kazimierza Krajewskiego. Publikacja powstała w ramach centralnego projektu badawczego IPN „Podziemie niepodległościowe w Polsce 1944-1956”. [Niniejszy tytuł dostępny jest stacjonarnie oraz online pod poniższym linkiem.](#)

Wiele materiałów, dotyczących Armii Krajowej, jest dostępnych w portalu IPN przystanekhistoria.pl, na innych stronach Instytutu Pamięci Narodowej oraz na kanale IPNtv:

- Karolina Trzeskowska-Kubasik, [Studium Polski Podziemnej w Londynie – zarys działalności](#)
- Karolina Trzeskowska-Kubasik, [Działalność Koła byłych żołnierzy Armii Krajowej w Londynie](#)
- Karolina Trzeskowska-Kubasik, [Propagandowy obraz Armii Krajowej w świetle podręczników szkolnych w latach 1944-1956](#)
- [Dodatek historyczny kieleckiej delegatury IPN poświęcony przekształceniu ZWZ w AK \(14 lutego 1942 r.\)](#)
- [Dodatek prasowy IPN do tygodnika „Gość Niedzielny” z 25 września 2022 z okazji 80. rocznicy powstania Armii Krajowej](#)